

GEORGE ENESCU, O REPREZENTARE SCULPTURALĂ APARTINÂND LUI ION VLAD

Alina BUTNARU*

Cuvinte cheie: *George Enescu, Ion Vlad, sculptură, muzică, Elena Bibescu*
Key words: *George Enescu, Ion Vlad, sculpture, music, Elena Bibescu.*

Abstract

The present work refers to the two genius of Romanian culture: Ion Vlad (1920 – 1992) and George Enescu (1881 – 1955). A wonderful joining between music and sculpture. Two innovative personalities who died in Paris, far away from native places, under the sign of misunderstanding and ignorancing from their contemporaries. These two personalities passed away this world, after a hard fight with the preconceptions, meannesses and ignorance of the political people for art.

After a short presentation of Ion Vlad's work, our attention is focused on a sculpture placed in Bârlad (The Public Garden): George Enescu, the greatest Romanian composer. This statue was cast in bronze, in the studios of Fine Art from Bucharest (1958) and has been brought in Bârlad. This statue was inaugurated on 21th of June 1959. It was a great event for Bârlad and for the people from this town. The participation of symphonic orchestra from Iași and the recital of Mihai Constantinescu (violinist) and Viorica Cortez (mezzosoprano) rallied un impressive number of people from Bârlad city.

As creative artist, Ion Vlad succeeded to find in Enescu's sculpture the most expressive conjuring of his personality. An Enescu impressed by harmony and lighting of music, flowing modesty... With the violin to his heart and standing in a endless bow in front of audience.

George Enescu și Ion Vlad, doi coloși ai culturii românești. Muzică și sculptură... Vibrația sunetelor care naște forme fascinante... Enescu – creatorul „*de o absolută originalitate*” (Arthur Honegger) a unei muzici cu un pronunțat caracter popular, Vlad – un „*bun regizor al volumului gigantic și al suprafeței impresioniste*” (Pavel Șușară), amândoi declarând prin artă preocuparea pentru identitatea spiritului românesc. Două personalități inovatoare care s-au stins la Paris, departe de locurile natale, sub semnul neînțelegerii și ignoranței din partea contemporanilor. Au părăsit această lume după o luptă continuă cu prejudecățile, meschinăriile și indiferența față de artă a oamenilor politici aflați în funcții înalte, pentru care primau doar interesele pecuniare. După decenii ce s-au scurs de atunci, perioade în care s-au schimbat guverne, iar la „*vremuri noi, au fost oameni noi*”, totul a rămas aproape la fel... Mai are rost să ne întrebăm de ce a fost atât de sinuos drumul pentru repatrierea operei sculptorului Ion Vlad, pentru a fi redată spațiului cultural românesc? După zeci de ani

* Muzeograf, Muzeul „Vasile Pârvan”, Bârlad.

de absență din sălile de expoziție din țară, presa scrisă consemnează că lucrările lui Ion Vlad au fost expuse în luna ianuarie a anului 2008, în cadrul expoziției internaționale de sculptură „*Ion Vlad se întorce acasă*”, vernisată în incinta „Primăriei vechi” din Călărași. Susținerea financiară venită din partea omului de afaceri Marian Petre Miluț a făcut posibilă aducerea operelor lui Ion Vlad acolo unde le era locul: acasa. După doi ani de la acest important eveniment – timp în care au fost organizate expoziții cu lucrările sculptorului (peste 30 de lucrări expuse la Galeria „Dialog” din București, iulie – august 2008) având sprijinul reputaților critici de artă Ruxandra Garofeanu și Pavel Șușară, precum și a colecționarilor particulari și Muzeul Național de Artă din București, și mai apoi la Muzeul Național Cotroceni (martie – aprilie 2009), cu implicarea artistului și muzeografului Felix Lupu – s-a împlinit visul de a se înființa la Călărași un Muzeu de artă „Ion Vlad”, reușindu-se astfel statornicirea imaginii artistului în arta contemporană românească.

Scriu potopită fiind de bucuria că în orașul Bârlad există o lucrare ce poartă semnătura sculptorului Ion Vlad (n. 24 mai 1920, Fetești, Ialomița - d. 28 ianuarie 1992, Paris), colegul și prietenul sculptorului bârlădean, Marcel Guguianu, amândoi avându-l ca mentor pe Cornel Medrea. Poate nu am fi avut-o, dacă nu ar fi fost intervenția maestrului Marcel Guguianu care - în perioada în care s-a realizat și apoi s-a inaugurat statuia (1959) - era responsabil de monumentele de artă, de arhitectură și de proiectele de urbanizare a orașelor Iași și Bârlad. *«Cam în aceeași perioadă, latinistul Gheorghe Neșțian, unul dintre mentorii mei, mi-a făcut cadou două volume cu Iliada și Odiseea. Răsfoindu-le, am dat peste o vedere trimisă profesorului, de la Paris, de către George Enescu. Acesta îi scria lui Neșțianu următoarele: „Dragă coane Ghiță, abia aștept să mă întorc în grădina aceea în care triful păsărilor amorțea bubuitul tunului și să mai mângâiem ca odinioară viorile”, iar mai jos erau două partituri, cu o melodie. „Repețiți și când mă voi întoarce, o vom cânta cu lăutarii târgului...” Am citit-o de câteva ori și, deodată, mi-a venit ideea. M-am dus la un fost elev al meu, Neculai Trocan, care acum era șeful Culturii pe oraș. Trocan fusese mecanic de locomotivă, dar era un om dotat cu o inteligență nativă sclipitoare și cu mult respect pentru actul artistic. Am intrat la el în birou (avusesem grijă să scriu un memoriu și să aduc și vederea de la Paris) și i-am propus ca pe un soclu gol din parcul Bârladului (celebra grădină-pădure) să fie amplasată statuia lui George Enescu. Memoriul a fost supus discuției în Comitetul executiv. Am aflat ulterior că cineva s-a ridicat în picioare și-a întrebat cu malițiozitate ce să caute Enescu la Bârlad, dar Trocan i-a răspuns: „Enescu ar trebui să se afle în fiecare oraș din România”. Și astfel am reușit să amplasez această statuie, realizată de extraordinarul sculptor Ion Vlad, o capodoperă de nivel european.»*, istorisește maestrul Marcel Guguianu (Ziarul „Financiar”, din data de 8 iulie 2005). Acel cineva, ca mulții alții de atunci și de acum, nu știa că George Enescu poposise de multe ori în Bârlad în perioada 1917 – 1936, pentru a susține numeroase concerte în scopuri caritabile. Și, mai pierdea din vedere un aspect, acela că George Enescu fusese lansat la Paris, în 1887, de către Principesa Elena Bibescu (n. 1855 – d. 18 octombrie 1902, Iași), în cadrul seratelor muzicale organizate de pianista bârlădeancă, de notorietate europeană. Fiica unionistului Manolache Costache Epureanu - a cărei existență este cunoscută astăzi datorită volumului intitulat „*Principesa Elena Bibescu, marea pianistă*” (Ed.

Vitruviu, București, 2008), rodul a unui sfert de veac de cercetare a reputatului medic și traducător Constantin Dimoftache Zeletin – a întreținut la Paris unul dintre cele mai însemnate saloane frecventat de Anatole France, Robert de Montesquiou, Saint-Saens, Jules Massenet, Claude Debussy, Franz Liszt, Richard Wagner, Vasile Alecsandri, Ion Ghica și George Enescu, și multe alte personalități din lumea literară și a muzicii. Vreme de 15 ani, din 1887 și până în momentul în care principesa a închis ochii pentru totdeauna, George Enescu a fost protejat, sprijinit și încurajat să creeze, de către această femeie înzestrată cu o mare sensibilitate artistică. Viața prea scurtă a principesei (la 47 de ani a murit răpusă de cancer la stomac) i-a răpit bucuria de a fi martora apogeului creației muzicale a lui Enescu, momentul de exaltare sufletească rămânând, credem noi, cel al prezenței ei la concertul de debut a lui Enescu, cu opera *Poema română*, pe scena teatrului parizian Chatelet. Ajuns la bătrânețe și încheindu-și cartea „*Amintirile lui George Enescu*”, consemnate de criticul muzical Bernard Gavoty, marele Enescu realizează că nu pomenise numele înflăcăratei sale susținătoare. În acel moment, a venit gestul reparator de a dedica memoriei principesei toate creațiile sale muzicale până la „*Oedip*”.

Pe acorduri enesciene, părăsim Parisul și revenim în Bârlad... unde pașii localnicilor se îndreaptă adesea spre Grădina publică, această oază de destindere pentru cei osteniți sau pentru cei care vor să-și consume excesul de energie, dar și loc de refugiu pentru îndrăgostiți...

În rondoul din dreptul căruia pornesc alei ce duc spre Teatrul de vară, Grădina zoo, spre zonele împădurite ale grădinii sau spre ieșirea din ea, de șase decenii se înalță opera sculptorului Ion Vlad: statuia celebrului compozitor George Enescu. Pe același loc, unde înainte era amplasat bustul în bronz a omului politic George D. Palade (20 ian. 1857, Bârlad - 27 mai 1903, Bârlad) și care, după anul 1948, a fost distrus din cauza apartenenței lui George D. Palade la partidul liberal (Mirela Proca, Marcel Proca, *Viața cotidiană în Bârladul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea*, Ed. Sfera, Bârlad, 2012).

Interzis de regimul comunist din țara natală, apreciat de francezii care l-au adoptat fără echivoc în anul 1972, Ion Vlad, unul din cei mai mari sculptori români, autor a peste 120 de lucrări de sculptură aflate în țară și zeci de sculpturi răspândite în lume a fost preocupat de evocarea multor personalități, dar mai ales a pictorului Nicolae Grigorescu, poetului Mihai Eminescu și muzicianului George Enescu. Monumentalistul Ion Vlad având mai multe variante de abordări pentru ultimele două personalități menționate. Capodopera creației sale, afirmă critica de artă, o constituie statuia lui Mihai Eminescu (2,5 metri înălțime), realizată în bronz, amplasată în inima Parisului, lângă Universitatea Sorbona, și inaugurată în luna iunie 1989. Tot într-o zi de iunie, dar cu 30 de ani mai devreme – în 1959 – Bârladul era în sărbătoare. Pe data de 21 iunie 1959, statuia lui George Enescu „*turnată în bronz în atelierele Fondului Plastic din București*” în anul 1958 (Ionel Selbinschi, *Statuia lui George Enescu la Bârlad în „Bârladul odinioară și astăzi”*, vol. III, 1984), a fost inaugurată cu mare fast. Participarea orchestrei simfonice a Filarmonicii din Iași și recitalul susținut de violonistul Mihai Constantinescu și mezzosoprana Viorica Cortez au strâns un număr impresionant de bârlădeni, părtași la acest moment omagial adus marelui muzician. Acestui explorator cutezător în ale muzicii, avid de cunoaștere, acestui suflet înzestrat

cu o mare sensibilitate artistică i-au fost hărăzite aproape șapte decenii în care, prins în mrejele muzei Calliope, avea să cunoască, după cum mărturisea, „bucuria efortului și plăcerea de a crea”. O sintagmă valabilă, îndrăznim să spunem, și în privința marelui sculptor Ion Vlad, a cărui creație izvorăște dintr-o muzică a sufletului, plină de forță dar totodată încărcată de grație și sensibilitate. Ca artist de profunzime, Ion Vlad a reușit și în cazul realizării statuii lui Enescu să găsească evocarea cea mai expresivă a personalității muzicianului. Un Enescu pătruns de armonia și luminozitatea muzicii, emanând modestia atât de caracteristică lui, cu vioara în dreptul inimii și rămas într-o veșnică plecăciune în fața publicului. Un creator a cărui muzică a impregnat fiecare celulă născând focul pasiunii în alt creator pentru care „... sculptura nu este nici o aventură, nici un joc, pentru o estetică destinată a gădila sensibilitatea unora, este rațiunea mea de a fi! Și-n căutările intime și profunde, care vin de departe și din profunzime, nu m-am îndepărtat nici o dată de realitate, de OM, de legendele și de miturile sale. Eu sculptez FIINȚE, nu LUCRURI, OBIECTE sau NIMICURI.” (Ion Vlad)

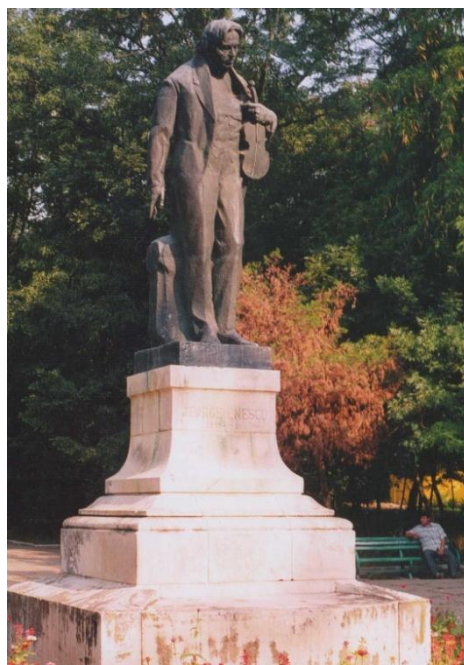
Dând citire acestor rânduri, sperăm să vă fi deschis acea supapă a sufletului și a minții, pentru a vă lăsa pătrunși de creația artistică a celor două mari personalități declanșatoare de efuziuni spirituale.

Anexa

Bârlad Grădina publică, Statuia „Palade”

Bustul lui *George D. Palade*, 1936 (fotografie din colecția particulară a Lt. col. (r) Gheorghe Vasiliu)

Statuia lui *George Enescu* din Grădina publică, Bârlad. Autor ION VLAD